

Az óra előtt feldolgozandó tananyag:

I. Molnár Csaba vesztegetési ügye

1. Gál István László elemzése <http://www.jema.hu/article.php?c=31> Megjelent JEMA 2010/1. szám.

2. Hollán Miklós: Molnár Csaba vesztegetési ügye: még egyszer az előny jogtalanságáról* Kritikai megjegyzések Gál István László elemzése kapcsán JEMA 2010/3. szám. (mellékelve kéziratban)

II. <http://www.lb.hu/hu/elvhat/811999-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (Agrobank ügy)

III. Hálapénz (<http://mklu.hu/hnlp14/?p=9361>)

Hollán Miklós: Molnár Csaba vesztegetési ügye: még egyszer az előny jogtalanságáról* Kritikai megjegyzések Gál István László elemzése kapcsán

Tartalom

1. A tényállás, a pertörténet és az ítélet releváns részeinek rekonstrukciója
 - 1.1 A vesztegetés szempontjából releváns részek a történeti tényállásból
 - 1.2 A vádirat
 - 1.3 A felmentés indoka
2. Az ítélet *ratio decidendi*je Gál István László szerint
3. A *ratio decidendi*: egy másik elemzés
 - 3.1 *Ratio decidendi* ez egyáltalán?
 - 3.2. Az előny jogtalanságának jogalkalmazói vizsgálhatósága
 - 3.3 A jogtalanság vizsgálatának szempontjai

* Készült a szerző 2009--2011 közötti időtartamra szóló Bolyai János kutatási ösztöndíjának keretében.

* Készült a szerző 2009--2011 közötti időtartamra szóló Bolyai János kutatási ösztöndíjának keretében.

- 3.3.1 Az előny formális jogellenessége (annak hiánya)
- 3.3.2 Az előny materiális jogellenességének hiánya
- 3.2 Az előny jogtalanságának jogalkalmazói vizsgálhatósága
- 3.3 A jogtalanság vizsgálatának szempontjai
- 4. Gál István László egyes megállapításainak kritikája
 - 4.1 Az előny értéke
 - 4.2 Az előny befolyásolásra való alkalmassága
 - 4.3 A társadalomra veszélyesség
 - 4.4 A szóróajándékok
 - 4.5 Az informátor ajándéka
- 5. A határozat jelentősége és az elemzés bírálata
 - 5.1 A határozat jelentősége
 - 5.2 Összegzés a szerző felvetéseinek értékeléséről

A szakmai közönségnek mindenképpen nagy öröme szolgál, hogy Gál István László tollából színvonalas jogtudományi elemzés születettⁱ az ORFK Pénzmosás Elleni Osztálya volt vezetője, Molnár Csaba -- nagy sajtóvisszhangot kapottⁱⁱ -- egyik büntetőügyében hozott határozat(ok)ról.ⁱⁱⁱ Az esetismertető cikk azonban nem tér ki olyan jogtörténeti előzményekre, illetve normatív felsőbbbíróági iránymutatásokra, amelyek alapján az ismertett határozat hivatali vesztegetéssel kapcsolatos *ratio decidendi*je ([2. pont) a szerzőtől eltérő értelmezést kaphat(na) (3. pont). Az ítélet értékelésénél pedig -- részben egyébként e hiányosságok következtében -- olyan vitatható megállapítások is olvashatók a cikkben, amelyek részben az ügyből sem következnek, részben pedig rossz irányba mozdíthatják el az ítélkezési gyakorlatot (más bűncselekmények esetén is) (4.1--4.4 pont). Ezen felül egy másik (közérdeklődésre is számot tartó) kérdés vonatkozásában a szerző nem értékeli a bíróság álláspontját, amelynek továbbgondolása talán más ügyekben is lényeges lehetne (4.5 pont). A következőkben tehát a hivatkozott esetismertető cikk elemzését kívánom kiegészíteni, illetve bírálat alá venni. Ehhez azonban -- az olvasó dolgát megkönnyítendő -- előjáróban felidézzük az ismertett határozat hivatali vesztegetésre vonatkozó (a szerző által idézett^{iv}) legfontosabb ténybeli és jogi megállapításait (1. pont).

1. A tényállás, a pertörténet és az ítélet releváns részeinek rekonstrukciója

1.1 A vesztegetés szempontjából releváns részek a történeti tényállásból

Az elsőrendű vádlott egy általa a pénzmosásról tartott előadás során ismerte meg D. Z. másodrendű vádlottat, akivel a szakmai ismeretségen túl később baráti kapcsolatba is került. D. Z. gazdasági érdekein keresztül később dr. B. T. harmadrendű vádlott irányítása alá került. B. T. egyik pénzváltó cége a Magyarországi Volksbank Rt. ügynökeként végzett pénzváltó tevékenységet. Ennél a cégnél a bank belső ellenőrzése 2003. augusztus közepén hibákat fedezett fel. B. T. telefonon arra kérte D. Z.-t, vegye fel a kapcsolatot Molnár Csabával, és kérje meg, intézze el a banknál, hogy a kérdéses cégével szemben ne lépjenek fel. D. Z. ezután találkozót kért Molnár Csabától. A találkozón B. T. -- azzal, hogy ajándékok Szíriából -- átadott egy zárt borítékot, benne egy darab 200 forint körüli értékű aranyozott bizsu karkötővel, egy fa névtáblával, egy távol-keleti származású, 1500 forint körüli értékű, egzotikus faanyagból készült ceruzatartóval, valamint meg nem határozható értékű közel-keleti süteménnyel. A másod- és harmadrendű vádlottak a találkozón felkérték Molnár Csabát, hogy vegye fel érdekükben a kapcsolatot a Volksbankkal. Másnap az elsőrendű vádlott felhívta a Volksbank Rt. jogi osztályának vezetőjét, és kérte, konzultáljanak a PSZÁF pénzváltókkal kapcsolatos „aktivizálódása” tárgyában. Az augusztus 25-i találkozón Molnár Csaba nem hozta szóba D. Z. és B. T. kérését, miután azt a tájékoztatást kapta, hogy a Volksbank a pénzváltó üzletág tevékenységét megszünteti. A sajtóban cikk jelent meg arról, hogy Molnár Csaba meg nem engedett kapcsolatba került arab pénzváltókkal. 2003. december 2. és 5. között Molnár Csaba három jelentést írt „arab kapcsolatairól”, amelyekben a kapott ajándékokat is megnevezte, valamint átadta a ceruzatartót, később pedig a bizsu karkötőt is.

1.2 A vádirat

A vádirat szerint vezető beosztású hivatalos személy által elkövetett vesztegetés büntette valósult meg, mert Molnár Csaba ajándékot kapott, hogy közbenjárjon a Volksbanknál az ajándékozók érdekeltségi körébe tartozó pénzváltó cég érdekében (34. o.).

1.3 A felmentés indoka

A Nógrád Megyei Bíróság 2006. július 12-én mindhárom vádlottat felmentette a vesztegetés vádja alól is. Ahogy azt a szerző találóan összegzi: „a felmentés nem azért történt, mert kismértékű volt az ajándék, hanem azért, mert azt nem hivatalos minőségében kapta Molnár Csaba elsőrendű vádlott (37. o. 20. l.).

2. Az ítélet *ratio decidendije* Gál István László szerint

A szerző szerint az elsőfokú ítélet „a vesztegetés (Btk. 250. §) elkövetési tárgyának, a jogtalan előnynek az értelmezéséhez járult hozzá a következő megállapítással: „a hivatalos személy számára sem »szokásos mértékű« ajándék, sem »szóróajándék« nem létezhet, a működése során, azzal összefüggésben elfogadott minden ajándék előny, s mivel a jogszabályok a hivatalos személy megajándékozását tiltják, az ilyen előnyök formálisan jogellenesek (jogtalanok), ebből következően tényállásszerűek is” (36--37. o.).

3. A *ratio decidendi* elemzése

Az ítéletből a vesztegetés vonatkozásában a szerző által *ratio decidendiként* megjelölt megállapítás^v szerintem csak jellegének és jogi hátérének részletesebb megvilágításával, illetve elemzésével együtt alkalmas arra, hogy normatív jogtételként befolyásolja az ítélkezési gyakorlatot.

3.1 *Ratio decidendi* ez egyáltalán?

Az előny jogtalanosságára (majd látjuk: valójában annak egyik esetkörére) vonatkozó megállapítást érdekes módon egy olyan ítélet indokolása tartalmazza, amely a vádlottat az elfogadás hivatali működéssel való összefüggése (bizonyíthatóságának) hiányában mentette fel. Ez viszont éppenséggel megkérdőjelezi, hogy a szerző által lényegében az ítélet indokolásából kiragadott, az előny jogtalanosságával kapcsolatos idézett rész *ratio decidendiként* minősíthető-e, hiszen láthatóan olyan esetekre vonatkozik, amikor a hivatalos személy az előnyt (bizonyíthatóan) a működéssel kapcsolatban fogadja el. A *ratio decidendiként* való azonosítást arra tekintettel tudjuk elfogadni, hogy a tényállás dogmatikája alapján az előny jogtalanosságának vizsgálata megelőzi a hivatali működéssel való kapcsolat vizsgálatát. A döntéshez tehát (a működéssel való kapcsolatot feltéve, de meg nem engedve) feltétlenül szükséges volt azon védelmi felvetések elhárítása, amelyek szerint „nem volt tényállásszerű a vesztegetés, mivel M. Cs. jelentéktelen értékű ajándékot kapott a két másik vádlottól”. Ezt követően juthatott el tehát a bíróság annak érdemi vizsgálhatóságához, hogy a jogtalan előnyt Molnár Csaba -- a perrendszerű bizonyítékok alapján -- a működésével kapcsolatban fogadta-e el.

3.2 Az előny jogtalanosságának jogalkalmazói vizsgálhatósága

A jogi háttér általam szükségesnek tartott mélységű megvilágításához alapvető lett volna a következők felidézése: 1. Az előny jogtalanossága a (nemzetközi) közélet tisztasága elleni bűncselekmények tényállásaiban csak a *Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény* 37--46. §-a általi újraszabályozás óta szerepel. Azt megelőzően ugyanis a Btk. vesztegetés és befolyással üzérkedés elnevezésű tényállása az előny kifejezést jelző nélkül használta. 2. A *2001. évi CXXI. törvény* javaslatának a vesztegetési tényállásokat módosító részeihez fűzött indokolás szerint a „nemzetközi

egyezmények a szankcionálni rendelt tényállások meghatározásakor következetesen használják a »jogtalan« jelzőt az előny minősítésére. A törvény ennek megfelelően a vesztegetési tényállásokba, az előny jelzőjeként felveszi a »jogtalan« megjelölést.^{vi} 3. A büntető kollégiumi vezetők 2002. május 27-i állásponjtja alapján „nem jelent érdemi eltérést a korábbi jogi helyzettől az, hogy a novella »előny« helyett a »jogtalan előny« kifejezést használja. A helyes jogértelmezés szerint az előnynek korábban is jogtalanak kellett lennie. A »jogtalan« jelző beemelését a rendelkezéshez fűzött miniszteri indokolás is csak a nemzetközi egyezmények szövegéhez való igazodással magyarázza.”^{vii}

Önmagában egyébként a régi és a hatályos tényállások összevetése alapján arra a következtetésre juthatnánk, hogy az új normatív tényállási elem, a jogtalan jelző beiktatásával a jogalkotó célja a tényállás hatókörének leszűkítése lehetett.^{viii} A jogalkotási anyagok alapján viszont -- a fenti értelmezéssel szemben -- úgy tűnik, hogy az előny jogtalansága csak egy „jogharmonizációs kirakatelem”, amelynek vizsgálata a büntetőjogi felelősség elbírálásához soha nem szükséges. A kollégiumvezetői iránymutatás alapján pedig megtudhatjuk, hogy az előny jogtalansága a büntetőjogi felelősségre érdemi kihatással lévő, korábban a bírói gyakorlat által érvényesített követelmény, amely napjainkra -- a nemzetközi egyezmények szövegére tekintettel -- a törvényben is megjelenítést nyert.

A fentiekben kibontott normatív háttérre tekintettel viszont az elsőfokú ítélet *ratio decidendi*je -- az első vagy felületes olvasással szemben -- semmi esetre sem zárja ki, hogy az előny jogtalanságát a jogalkalmazó vizsgálja.

3.3 A jogtalanság vizsgálatának szempontjai

A határozat -- az alapul fekvő történeti tényállásra tekintettel -- nem foglalkozik azzal, hogy az (ajándéknak nem minősülő) előnyök mikor nem minősülnek jogtalanak. Érdemes azonban megvizsgálni, hogy az elsőfokú ítélet *ratio decidendi*je milyen értelmezési lehetőségeket zár le vagy hagy nyitva ebben a vonatkozásban.

Nézetem szerint a tényállásban szereplő jogtalanságnak -- hasonlóan a jogellenesség bűncselekmény-fogalmi eleméhez^{ix} -- alapvetően formális vagy ezt kiegészítően materiális értelmezése lehetséges.

3.3.1 Az előny formális jogellenességének hiánya

3.3.1.1 Az ajándéknak nem minősülő előny formális jogellenességének hiánya

A határozat indokolásának idézett része nem zárja ki az olyan értelmezést, hogy az ajándéknak nem minősülő előny nem tekinthető jogtalanak, ha annak elfogadását stb. jogszabály vagy más jogi norma (belső szabályzat) megengedi. Így például az általam elfogadott értelmezés szerint nem jogtalan (így nem tényállásszerű) az az előny, amely megfelel a *lobbitevékenységről szóló 2006. évi XLIX. törvény* 24. § (2) bekezdésének. Ez alapján ugyanis nem tiltott „a lobbista által a közhatalmi döntést hozó szerv számára egy megbízáshoz kapcsolódóan egy alkalommal nyújtott, a kötelező legkisebb munkabér egytizedét meg nem haladó összegű, a személyi jövedelemadóról szóló törvényben meghatározott reprezentáció”.^x

Ezzel a felfogással szemben felvethető, hogy a hivatkozott szabály mindössze kivételt képez a *2006. évi XLIX. törvény* 24. § (1) bekezdésében meghatározott igazgatási tilalom alól, amely szerint „a lobbista -- az adott szervnél folytatott lobbitevékenység során vagy annak körén kívül -- nem adhat, nem ajánlhat fel és nem közvetíthet a közhatalmi döntést hozó szerv vagy annak tagja, munkatársa részére semmilyen előnyt”. Így viszont -- e szűkebb, csak az adott jogszabályra tekintettel lévő horizontális rendszertani értelmezés^{xi} alapján -- az adott rendelkezés csak a közigazgatási szabályozás vonatkozásában érvényesül, de a büntetőjog szempontjából irreleváns.

Egy ilyen ellenvetés azonban már a hivatkozott norma történeti értelmezése alapján sem fogadható el, hiszen a jogalkotási folyamatban utaltak rá, hogy a vonatkozó engedély célja a korrupciós bűncselekmények egyértelmű körülhatárolása.^{xii} Az ellenvetés ellentétes azzal a vertikális rendszertani értelmezéssel^{xiii} is, amely szerint a jogrend egységének elvéből következően a polgári jogi vagy közjogi jellegű engedélyek a büntetőjogban is kizárják a tényállásszerű magatartás jogellenességét.^{xiv} A jogrend egységének elve természetesen esetünkben -- a tényállás speciális megfogalmazására tekintettel -- nem a jogellenesség bűncselekmény fogalmi eleme körében, hanem úgy érvényesül, hogy nem minősülhet jogtalanak az az előny, amelynek adását vagy elfogadását a jogrendszer másik szabálya kifejezetten megengedi. Az elv e kihatásának tagadásával -- ahogy arra Claus Roxin is rámutat^{xv} -- ellentétbe kerülnénk olyan általánosan elismert alaptételekkel, mint a büntetőjog szubszidiárius jellege.

Egy másik ellenvetés alapján a *2006. évi XLIX. törvény* 24. § (2) bekezdése csak aktív (hivatali) vesztegetés esetén zárja ki az előny jogtalanságát, passzív (hivatali) vesztegetés esetén nem. A rendelkezés nyelvtani értelmezése szerint ugyanis csak a lobbista vonatkozásában érvényesül, csak az előny adására vonatkozik. Ezt az ellenvetést erősíti, hogy a vesztegetés és a befolyással üzérkedés büntetőjogi szabályozásától nem idegen az olyan megoldás, amely szerint az előny elfogadása bűncselekménynek minősül, de annak adása nem.^{xvi}

Ezzel szemben azonban -- horizontális rendszertani értelmezés keretében -- rá kell mutatni arra, hogy a 24. § (2) bekezdése a *2006. évi XLIX. törvény* olyan részében található, amely a lobbistára és annak tevékenységére vonatkozik, így nem is lehetett célja az, hogy kifejezetten szabályozza a döntéshozó hivatalos személy magatartását. Ráadásul az ellenvetés elfogadása *argumentum ad absurdum* oda vezetne, hogy a törvény egyes esetekben kifejezetten megengedi a lobbistának, hogy büntetlenül meghívja vacsorázni a hivatalos személyt, akinek azonban (hogy ne kövessen el bűncselekményt) azt minden esetben vissza kell utasítania. Ebből láthatóan a *2006. évi XLIX. törvény* 24. § (2) bekezdése csak akkor tudja ellátni a célját, ha az annak megfelelő előny nemcsak az azt adó (így az azt ígérő), hanem az azt (vagy annak ígérését) elfogadó tekintetében sem minősül jogtalannak.^{xvii}

3.3.1.2 Az ajándéknak minősülő előny formális jogellenességének hiánya

A *ratio decidendi* egyébként olyan értelmezést is megenged, hogy az ajándéknak minősülő előny sem jogtalan, ha annak elfogadását jogszabály vagy más jogi norma (belső szabályzat) kifejezetten megengedi. Ebben az esetben ugyanis a jogszabályok a hivatalos személy megajándékozását nem tiltják (hanem éppenséggel megengedik), így nem szólhatunk arról, hogy az ilyen előnyök formálisan jogellenesek (jogtalanok), illetve ebből következően tényállásszerűek lennének.

A fenti elvi lehetőségen nem változtat az, hogy ilyen tartalmú jogszabály a kézirat lezárásakor hivatalos személyek vonatkozásában -- legalábbis ismereteim szerint -- nincs hatályban. Érdekes azonban utalni a korábban hatályos, a *rendőrség és a határőrség szolgálati szabályzatáról szóló 3/1995. (III. 1.) BM rendelet* 110. §-ára, amely szerint „a rendőr a szolgálati magatartásával vagy tevékenységével kapcsolatban ajándékot, jutalmat, kedvezményt vagy más előnyt nem fogadhat el”,^{xviii} de „szolgálati tevékenységének elismeréseképpen ajándékot, jutalmat [...] a Kitüntetési és Elismerési Szabályzat előírásai szerint kaphat”.^{xix} Sajnálatos, hogy a *Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet* 116. § (1) bekezdése -- meglehetősen dondoui módon -- csak annyit mond, hogy „a rendőr a szolgálati magatartásával vagy tevékenységével kapcsolatban ajándékot, jutalmat, kedvezményt vagy más előnyt *jogosulatlanul* nem fogadhat el” (kiem. -- H. M.).

Figyelmet érdemel azonban a *Közlekedési, Hírközlési és Energiatügyi Minisztérium Etikai Kódexéről szóló 25/2009. (IV. 15.) KHEM utasítás*, amely szerint „minden munkatárs köteles tartózkodni minden olyan ajándék elfogadásától, amely esetében vélelmezhető az ajándékozó befolyásolási szándéka”, de „a megajándékozott becslése szerinti tízezer forintos érték alatt -- kivéve, ha alapos okkal vélelmezhető az ajándékozó befolyásolási szándéka -- az ajándék elfogadható.” Sőt az etikai kódex arról is rendelkezik „a megajándékozott becslése szerinti tízezer forintos érték felett a munkatárs csak abban az esetben fogadhat el ajándékot, ha arról az etikai bizottságot értesíti, az ajándékról saját nyilvántartást vezet és a minisztériummal való jogviszonya megszűnésekor az ajándékot a minisztérium részére az államtitkárnak címzett levélben felajánlja, vagy a tízezer forint feletti rész megfizetésével megvásárolja.” Az utasítás ugyan nem jogszabály, hanem az állami irányítás egyéb jogi eszköze, de -- a jogrendszer egységének a Jat. preambulumban is megerősített elvét tekintve -- nemigen talállok okot annak elfogadására, hogy egy érvényes miniszteri utasítás szerinti ajándék elfogadása bűncselekményt valósíthatna meg.

A hivatalos személynek (általában) nem minősülő személyek vonatkozásában hatályos jogunkban vannak olyan rendelkezések, amelyek bizonyos esetekben kizárják az elfogadott előny jogtalanságát. A *Hivatásos Tűzoltóságok Szolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 1/2006. (VI. 26.) ÖTM rendelet*^{xx} 15. § (1) bekezdése szerint „a tűzoltó elismerést vagy kivételes esetben ajándékot [nyilvánvalóan működésével kapcsolatban] csak az állományilletékes parancsnok előzetes engedélyével fogadhat el.” A polgári védelem hivatásos állományának -- a *polgári védelem hivatásos állományának szolgálati szabályzatáról szóló 7/1997. (II. 4.) BM rendelet*^{xxi} mellékleteként (tehát szintén jogszabály részeként) közreadott -- szolgálati szabályzata szerint „a polgári védelem hivatásos állományú tagja szolgálati magatartásával vagy tevékenységével kapcsolatban ajándékot, jutalmat az illetékes vezetőtől, elöljárótól vagy azok útján elfogadhat”.^{xxii} Ebből ugyanis kitűnik, hogy nem jogtalan az az előny, amelyet a tűzoltó az állományilletékes parancsnok előzetes engedélyével fogad el, valamint az sem, amelyet a polgári védelem hivatásos állományának tagja az illetékes vezető útján fogad el. Ezek a rendelkezések ugyan lényegében csak a Btk. 251--252.

§-ában meghatározott vesztegetés tetteinek vonatkozásában érvényesülnek, de egyes hivatalos személyek tevékenységének bizonyos esetkore (például életmentő rendőr megajándékozása) vonatkozásában mutatják a hasonló szabályozás lehetőségét (szükségességét).

3.3.2 Az előny materiális jogellenességének hiánya

Az elsőfokú ítélet *ratio decidendije* még olyan értelmezést sem zár ki, amely szerint nem jogtalan az az előny sem, amely materiálsan nem jogellenes, azaz amelynek elfogadása vagy adása -- ha azt kifejezett jogi norma nem is engedi meg, de -- nem sérti vagy veszélyezteti a tényállás által védett jogi tárgyat. Látható, hogy a materiális jogellenesség a passzív hivatali vesztegetésnél a tényállásszerűség szintjén nem a jogtárgyharmonikus értelmezés körében jelentkezik (ahogy általában az szokásos),^{xxiii} hanem -- a büntető rendelkezés megfogalmazására tekintettel -- az előny jogtalanságának megítélésénél.

Álláspontom szerint -- kifejezett szabályozás hiányában -- csak a jogtalanság ilyen materiális értelmezésére vezethető vissza az a jogirodalmi álláspont, hogy a passzív hivatali vesztegetés hatályos szabályozása vonatkozásában sem jogtalan pl. kisebb értékű és szociálisan elfogadott ajándékok (pl. virágcsokor, kávé vagy üdítő meghívás, cigarettával kínálás) elfogadása.^{xxiv} Az ilyen előnyök ugyanis nem alkalmasak arra, hogy a hivatalos személy kötelességteljesítésébe és pártatlanságába vetett bizalmat megingassák.^{xxv}

Az ítéletnek a formális jogellenességre hivatkozó érvelése egyébként -- érdekes módon -- igen közel kerül a jogtárgyharmonikus értelmezéshez, amikor arra hivatkozik, hogy a jogszabályok tiltják a hivatalos személy megajándékozását. Egy ilyen tilalomnak a célja ugyanis éppen a hivatalos személy kötelességteljesítésébe és pártatlanságába vetett bizalom biztosítása. Ahogy arra az Európa Tanács korrupcióról szóló büntetőjogi egyezményének^{xxvi} magyarázó jelentése utal: a nemzetközi instrumentum „a polgárok tisztességes közigazgatásba vetett bizalmát kívánja védelmezni, ami akkor is súlyosan alá lenne ásva, ha a hivatalnok a jogtalan előny nélkül is ugyanúgy cselekedett volna[mint annak átvétele esetén]. *A demokratikus társadalomban ugyanis a közszolgákat az állam, nem pedig közvetlenül magánszemélyek vagy társaságok fizetik*”^{xxvii} (kiem. -- H. M.).

4. Gál István László egyes megállapításainak kritikája

4.1 Az előny értéke

A bíróság szerint bármilyen kismértékű ajándék vesztegetésnek minősül, ha azt hivatalos minőségben kapja valaki (37. o.). A bíróság tehát elvetette a védelem azon érvelését, hogy „nem volt tényállásszerű a vesztegetés, mivel M. Cs. jelentéktelen értékű ajándékot kapott a két másik vádlottól” (34. o.). Gál szerint viszont „a vesztegetés [...] minden formája esetében [...] vizsgálni kellene a kapott előny értékét” (37. o.).

A (hivatali) vesztegetéshez -- más tényállásokkal (például lopás^{xxviii}) szemben -- nem kapcsolódik ún. bűncselekményi értékhatárt meghatározó rendelkezés. Az előny értékének erre tekintettel álláspontom szerint önmagában sohasem, hanem -- legalábbis a tényállásszerűség kérdésében -- csak az előny jogtalanságának megítélésénél lehet jelentősége.^{xxix} Az előny jogosságának vagy jogtalanságának megítélésénél pedig az előny értéke szerintem csak az egyik -- és nem is feltétlenül döntő -- faktorként jöhet számításba.^{xxx} Erre tekintettel nem fogadható el az a védelmi érvelés, hogy a felmentést az átvett tárgyak -- önmagukban és összességében is -- elenyésző értéke indokolná.

A bíróság és általam követett értelmezést támasztja alá a Legfelsőbb Bíróságnak az a határozata, amely szerint „a néhány kg hús értéke nem jelentős ugyan, a törvényben írt előnynek azonban nincs értékhatára. A tényállás szerint elfogadott hús a jellege, élelmiszer volta, és az elfogadás rendszeressége miatt a nem jelentős értéke mellett is több mint csupán udvariasságot kifejező jelentéktelen gesztus, vagyis a vesztegetés szempontjából előnynek számít.” A Legfelsőbb Bíróság szerint tehát a nem jelentős értékű előny más körülményektől függően -- és nem kizárólag a rendszerességből eredő kumulációból eredően (!) -- jelentős lehet a vesztegetés tényállása szempontjából. A Legfelsőbb Bíróság ezzel viszont mindenképpen elvetette az elsőfokú bíróság azon álláspontját, amely szerint „alkalmanként néhány kg hús elfogadása [n]em olyan előny, amely a vesztegetés szempontjából jelentőséggel bírna.”^{xxxi}

Ezt az értelmezést csak megerősíti, ha figyelemmel vagyunk a 2006. évi XLIX. törvény 24. § (2) bekezdésére, amely szerint nem tiltott „a lobbista által a közhatalmi döntést hozó szerv számára egy megbízáshoz kapcsolódóan egy alkalommal nyújtott, a kötelező legkisebb munkabér egytizedét meg nem haladó összegű, a személyi jövedelemadóról szóló törvényben meghatározott reprezentáció”. Ennek megfelelően viszont (a 2010. január 1-jétől irányadó minimálbér:

89 500 forint figyelembevételével) egyszeri 8900 forintos vacsorameghívás nem minősül tiltott előnynek, de -- egyébként szerintem teljesen logikátlanul -- az már igen, ha egy megbízáshoz kapcsolódóan a döntéshozó két alkalommal 4450 forintért vacsorázik. Jogtalan ezen felül az is, ha a 8900 forint értékű vacsorát nem lobbista^{xxxii} nyújtja. A rendelkezést az előző esettel^{xxxiii} összevetve pedig arra juthatunk, hogy a vacsora értékének megfelelő 8900 forintnyi nyers hús átadása tiltott marad, hiszen nem minősül reprezentációnak.^{xxxiv}

4.2 Az előny befolyásolásra való alkalmassága

Gál szerint „a vesztegetés [...] minden formája esetében igenis vizsgálni kellene [...] azt, hogy a konkrét személy esetében ez az előny alkalmas lehetett-e arra, hogy őt bármire motiválja” (37. o.). Álláspontja alátámasztására a szerző rögtön ezt követő lábjegyzetben hivatkozik a szegedi tankönyv 1999-es kiadásának következő részletére is: „»Előnynek csak az olyan előny minősül, amely jellegénél fogva alkalmas arra, hogy a hivatalos személyt a közérdek kárára befolyásolhatja, vagyis absztrakt módon alkalmasnak kell lennie arra, hogy a hivatalos személy működésére befolyásoló hatással lehessen. [...] Nem alkalmas az elenyészően jelentéktelen előny, például egy kávéval, egy pohár itallal, cigarettával való megkínálás, virágcsokor adása, de ilyen előny lehet egy üveg konyak átadása, vendéglői ebédre, vacsorára való meghívás. Rendszeres korrupciós kapcsolat esetén az alkalmasság mindig fennáll»” (37. o., 23. lj.).

A szegedi tankönyv idézett részlete az aktív hivatali vesztegetés eredeti (2002. április 1. napjától már nem hatályos) tényállásával kapcsolatos, hiszen az rendelkezett úgy, hogy csak az büntetendő, aki „olyan előnyt ad vagy ígér, amely a hivatalos személyt működésében a közérdek kárára befolyásolhatja”. Ezt a tényállási elemet értelmezte a szerző által idézett tankönyvi rész úgy, hogy az előnynek „absztrakt módon alkalmasnak kell lennie arra, hogy a hivatalos személy működésére befolyásoló hatással lehessen”.^{xxxv} Erre tekintettel viszont meglehetősen furcsa, hogy a szegedi tankönyv idézetét a szerző annak a vizsgálati módszernek az alátámasztására idézi, amely szerint „a konkrét személy esetében [...] az előny alkalmas lehetett-e arra, hogy őt bármire motiválja” (37. o.). A tankönyv (a cikkben nem idézett részében) ráadásul egyértelműen kimondja, hogy a tényállási elem „nem a hivatalos személy szubjektumára vonatkozó alkalmasságot (mennyiért vesztegethető meg), hanem az előny objektív alkalmasságát jelenti. [...] A bírói gyakorlat az előny milyenségéből és az ezzel kapcsolatos társadalmi konvenciókból következtet az alkalmasságra.”^{xxxvi}

Az előny befolyásolásra alkalmasságára vonatkozó jelző a passzív vesztegetés Btk.-beli eredeti tényállásában sem szerepelt. Így meglehetősen érdekes, hogy a cikk szerzője minden különösebb indokolás nélkül adottnak veszi, hogy az egyik tényállásban szereplő elem tankönyvi értelmezése releváns egy illet nem tartalmazó másik büntető rendelkezés vonatkozásában. Egy ilyen felfogás alátámasztására érdemes lett volna utalni arra, hogy a tankönyv szerint passzív hivatali vesztegetésnél „nem tekinthetjük korrupciós előnynek a társadalmi szokásoknak megfelelő megkínálást (pl. egy cigaretta, egy kávé, egy pohár ital elfogadását)”. Ezt követően pedig a szövegben az az utalás szerepel, hogy „vö. a passzív vesztegetés esetével”,^{xxxvii} amit nyilvánvalóan csak úgy lehet érteni, hogy vesd össze az aktív vesztegetés esetével. A szerző által elfogadott jogirodalmi értelmezés háttere tehát úgy világítható meg, hogy a „működésében a közérdek kárára befolyásolhatja” elem logikai értelmezés -- azon belül is az *argumentum a simile* következtetési formula -- alapján nemcsak az aktív, hanem a passzív hivatali vesztegetés tényállásának is eleme.

A fenti következtetés értelmezési módszerének ilyen tudatos kidomborítása azért (lett volna) fontos, mert más értelmezési módszerek segítségével pont ellentétes következtetésre kell jutnunk. Az ellentétből való következtetés (*argumentum a contrario*) alapján ugyanis a Btk. 250. és 253. §-ának összevetéséből pont az következik, hogy a befolyásolásra alkalmasság elemét a jogalkotó nem kívánta az előbbi tényállás elemévé tenni. A két szükségszerűen ellentétes következtetésre vezető logikai módszer közül az utóbbi eredményét kell előnyben részesíteni, mivel azt a horizontális rendszertani, illetve a történeti értelmezés is megerősíti. Tudatos jogszabályszerkesztést feltételezve nem lehet ugyanis elképzelni olyan jogalkotót, amely elvárná, hogy a jogalkalmazó a 250. §-ban szereplő előny fogalmát a XV. fejezet VII. címének egy később elhelyezkedő tényállásában a Btk. 253. §-ában meghatározott jelzővel egészítse ki.^{xxxviii} A történeti értelmezés keretében pedig nemcsak a jelenlegi és a korábbi Btk. szabályozásának összevetéséből, hanem a Btk. miniszteri indokolásából is azon felfogás helyessége következik, hogy a passzív hivatali vesztegetés szabályozása nem tartalmazza a befolyásolásra alkalmasság elemét. *A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény* (1961. évi Btk.) ugyanis „jogtalan előny követelése vagy elfogadása” címmel még csak azt a hivatalos személyt rendelte büntetni, aki „hivatali működésével kapcsolatban olyan előnyt fogad el, amely hivatali működését a közérdek kárára befolyásolhatja”.^{xxxix} A Btk. miniszteri indokolása szerint pedig a javaslat azért „nem utal kifejezetten arra, hogy az előny kérése, ígéretének elfogadása [...] a hivatalos személyt a közérdek kárára befolyásolhatja, mivel ez az egyéb tényállási elemekből következik”.^{xl}

Az utóbbi értelmezést követi egyébként a jogirodalom másik része, hiszen Bócz Endre a 250. § kapcsán egyáltalán nem szól az előny e tulajdonságáról,^{xli} de a 253. § magyarázatában utal arra, hogy „az előnynek mértékét tekintve nem szabad jelentéktelennek lennie: így pl. egy cigaretta, egy kávé vagy egy pohár üdítő felkínálása bizonyos körülmények között a társadalmi konvenciók szerint szinte követelménynek tekinthető: *a hivatalos személynek ugyan a hivatali etika szerint nem szabad ezt elfogadnia, de a hivatali kötelemeken kívül álló ügyfél részéről* az ilyen „előny” felkínálását ésszerűtlen lenne büntetőjogi következmények terhével tiltani.”^{xlii}

Az utóbbi felfogás alapján sem következik, hogy bizonyos udvariassági gesztusok elfogadása a hivatalos személy részéről a Btk. eredeti tényállása alapján szükségképpen tényállásszerű lett volna. Ilyen esetekre nézve ugyanis a büntetőjogi felelősség kizárása a rendelkezés következő -- lényegében jogtárgyharmonikus -- értelmezésével is alátámasztható lett volna. Eszerint ugyanis nem tényállásszerű az olyan előny elfogadása, amely (jellegére és értékére tekintettel) nem alkalmas arra, hogy a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat megingassa. Az ugyanis az irodalomban általában elfogadott volt, hogy a tényállás jogi tárgya nemcsak „az állam hatalmi, igazgatási és igazságszolgáltatási feladatait megvalósító hivatalos személyek szabályszerű, befolyásolástól mentes működése” hanem „a lakosság által az állami szervezet részrehajlás nélküli működésébe vetett közbizalom” is.^{xliii}

Ezzel a történeti háttérrel már nyilvánvaló, hogy hatályos jogunkban sem lehet a passzív hivatali vesztegetés tényállásszerűségénél vizsgálni azt, hogy az elfogadott előny a hivatalos személyt a közérdek kárára befolyásolhatta-e. A hatályos jog tekintetében ugyanis fel sem merülhet -- fentebb más értelmezési módszerekre tekintettel elvetett -- a Btk. 253. §-ából kiinduló *argumentum a simile* értelmezés, hiszen a közérdek kárára befolyásolásra alkalmasság elemét a 2001. évi CXXI. törvény 37--46. §-a (különösebb indokolás nélkül) kitérte az utóbbi tényállás szövegéből. Az udvariassági gesztusok büntetőjogi értékeléséhez hatályos jogunkban -- ahogy láthattuk^{xliiv} -- értelmezésem szerint megfelelő alapot ad az előny jogtalanságának újonnan beiktatott tényállási eleme. Ezzel összhangban a szegedi tankönyv 2005-ös kiadása a passzív vesztegetés hatályos tényállását magyarázva a következőket fejt ki: „*Nem minősíthető sem a passzív, sem az aktív vesztegetés esetében* jogtalan [kiem. -- H. M.] *korrupciós előnynek* a társadalmi szokásoknak megfelelő, a szokásos udvariassági gesztusok körében maradó, jelentéktelen előnyben megnyilvánuló udvariasság, figyelmesség, így szokásos kismértékű vendégül látás, megkínálás, vagy például egy virágcsokor, egy-egy cigaretta, kávé, egy pohár ital, üdítő elfogadása.”^{xliiv} A passzív hivatali vesztegetés hatályos tényállásának megfogalmazására tekintettel tehát már nincs szükség arra, hogy hivatalos személy által elfogadott udvariassági gesztusok esetén a büntetőjogi felelősséget az egész tényállás (át)értelmezése segítségével zárjuk ki, mivel erre egy tényállási elem (az előny jogtalansága) is kifejezetten alkalmas.

4.3 A társadalomra veszélyesség

Gál szerint „a bűncselekmény fogalmi eleme a társadalomra való veszélyesség, amely nélkül bűncselekmény nem valósul meg. Azonban ha -- feltéve, de meg nem engedve -- egy bűncselekményt a társadalom majdnem minden tagja rendszeresen elkövet, és társadalmi egyetértés is kialakul abban a tekintetben, hogy ezt egyáltalán nem tekintik bűnnek, akkor a tényállásszerű cselekmény társadalomra való veszélyessége hiányzik, így bűncselekmény nem valósul meg” (37. o.).

Az adott ügy kapcsán nem tartom szerencsésnek, hogy a szerző felveti a társadalom majdnem minden tagja által rendszeresen elkövetett cselekmény -- egyébként önmagában érdekes -- problematikáját. Molnár Csaba ügye ugyanis a legkevésbé sem a hivatali vesztegetés olyan „típusesete”, mint például a közlekedési rendőr és a szabálytalan autós vagy az építési ügyintéző és az engedély nélkül építkező ügyfél. Az pedig egyébként még a fenti típusesetekben sem mondható, hogy azokat a társadalom majdnem minden tagja elkövetné, az pedig különösen nem, hogy társadalmi egyetértés lenne abban, hogy azokat nem tekintik bűnnek.

A társadalmi gyakorlat és elfogadottság kérdése legfeljebb az udvariassági gesztusok (üdítőre, kávéra stb. való meghívás) hivatalos személy általi elfogadását vizsgálva merülhet fel. Az adott ügyben azonban az elfogadott előny mindenképpen több és más volt, mint ami a hazánkban elfogadott társadalmi felfogás szerint udvariassági gesztus lehet. Nem is szólva arról, hogy udvariassági gesztus elfogadása esetén a társadalomra való veszélyesség hiányának kérdését megítélésünk szerint dogmatikai (módszertani) hiba felvetni.^{xliiv} Az ilyen előnyök elfogadása ugyanis nem is tényállásszerű, hiszen az előny jogtalanságának (materiatlisan értelmezett) tényállási eleme hiányzik.^{xliiv}

Gál idézett álláspontja az egyik (szerintem igen radikális) megjelenése annak nézetnek, amelynek képviselői elismerték (elismerik) annak lehetőségét, hogy a társadalomra veszélyesség törvényi fogalmát közvetlenül -- más, konkrétabb normák (például jogellenességet kizáró okok) közvetítése nélkül -- az adott esetre alkalmazzák.^{xliiii} Vonatkoznak tehát arra azok az -- a cikk jellegéből fakadóan itt részletesen be nem mutatható -- ellenérvek, amelyek már a szocializmus

idején,^{xlix} illetve a rendszerváltás után megfogalmazódtak. Utóbbiak közül az általam legtalálóbbnak tartott arra hivatkozik, hogy a társadalomra veszélyesség törvényi fogalma „olyan absztrakció, amely nem felel meg a törvény pontos meghatározása jogállami követelményeinek”, így *sértheti a jogbiztonságot, ha a vádlott felmentését annak közvetlenül az adott esetre való „alkalmazására” alapozzák.*^l

Nem vezethető le a Btk. 10. § (2) bekezdésében foglalt definícióból^{li} az, hogy társadalomra való veszélyesség hiányában nem valósulna meg bűncselekmény, ha a társadalom által bűnnek nem tekintett tényállásszerű cselekményt a népesség majdnem minden tagja rendszeresen elkövet. A cikkben egyébként semmilyen utalás nem történik arra, hogy az elkövetés gyakorisága vagy a társadalmi egyetértés eleme miként zárhatja ki a sérelmet vagy a veszélyeztetést a Btk. 10. § (2) bekezdésében felsorolt „magas fokú absztrahált jogi tárgyak” vonatkozásában. Ezáltal viszont Gál felfogásának követése a jogbiztonságot különösképpen veszélyeztetné, hiszen a büntetőjogi felelősség kizárását -- a hatályos büntetőtörvényre hivatkozás álcájában, valójában azonban azt elkerülve -- olyan jogszociológiai fogalmakra („társadalmi egyetértés”, „bűn”, a társadalom „majdnem minden tagja”) kívánja építeni, amelyek konkrét ügyben a büntetőítélthez szükséges bizonyossággal nem tárhatók fel.

4.4 A szóróajándékok

Az ítélet szerint a hivatalos személy működésével összefüggésben nem vehet át „szóróajándékot”, mert ez vesztegetésnek minősül. Ezzel szemben az elsőrendű vádlott védője és a vele egyetértő Gál „szerint nem bűncselekmény tehát a társadalomra való veszélyesség hiánya miatt a szóróajándék átvétele a hivatalos személy részéről”. A szerző szerint ugyanis „a bírói gyakorlat hosszú távon nem mehet szembe azzal a társadalmi realitással, hogy igenis jelen van a szóróajándék [...] a mindennapjainkban” (37. o.).

Előrebocsátjuk, hogy az adott ügyben „szóróajándékról” nem is volt szó, hiányzott ugyanis annak tömegessége, személytelensége és reklám jellege, a kérdésre tehát szerintem csak az ítélet *ratio decidendi*je alapján kell kitérni. A fentiekben kifejtett álláspontomból következően^{lii} viszont az ún. szóróajándék (reklámtoll stb.) elfogadása nem minősül jogtalan előnynek, ha jogszabály vagy más jogi norma (belső szabályzat) megengedi.

A Vám- és Pénzügyőrség Etikai Kódexe szerint^{liii} a testület tagja ne fogadjon el ajándékot a vele vagy a hivatalával ellenőrzötti viszonyban állóktól.^{liiv} A társadalmi szokások megengedik egyes kiemelt ünnepek -- karácsony, újév -- alkalmával reklámjellegű ajándékok nyújtását. A testületi szerveknél az ilyen jellegű ajándék elfogadása akkor tekinthető etikusnak, ha azokat a szervezet részére adottnak tekintik és azokból az adott szervezet dolgozói lehetőleg arányosan vagy egyetemlegesen részesülnek.^{li}

Ehhez hasonlóan például az APEH -- ugyan nem normatív formában kiadott -- etikai kódexe^{lii} szerint „az alkalmazott hivatali tevékenységével összefüggésben ne fogadjon el ajándékot az adózóktól”,^{liii} de „az általános tilalom [alól] kivételt képeznek azok az alkalmak, amikor a társadalmi szokások, normák megengedik egyes kiemelt ünnepek -- karácsony, újév -- alkalmával reklámjellegű ajándékok nyújtását és elfogadását. Az adóhatóságnál az ilyen jellegű ajándék elfogadása akkor tekinthető etikusnak, ha azokat a szervezet részére adottnak tekintik, annak visszautasítása sértő lenne a megajándékozóra nézve és azokból az alkalmazottak lehetőleg arányosan vagy egyetemlegesen részesülnek.”^{liiii}

A Belügyminisztérium szintén nem normatív aktusban kiadott etikai kódexe^{lix} szerint a hivatásos állomány tagjai sem közvetlenül, sem közvetve nem fogadhatnak el és nem kérhetnek olyan juttatást, pénzt, ajándékot vagy előnyt a velük vagy a szervezetükkel kapcsolatban állóktól, amely alkalmas arra, hogy befolyásolja pártatlanságukat, ítélőképességüket,^{lx} de a társadalmi szokásoknak megfelelően egyes kiemelt ünnepek alkalmával a szervezet részére adott reklámjellegű ajándékokból arányosan részesülhetnek.^{lxi}

Jogszabály vagy jogi norma engedélyének hiányában a „szóróajándék” csak akkor nem jogtalan, ha jellegében udvariassági gesztusként tekinthető, azaz nem alkalmas arra, hogy a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat aláássa (például az ügyfél egy legyintéssel lemond arról a céges reklámtollról, amelyet a helyszíni szemlén odaadott a hivatalos személynek, mert annak elromlott az íróeszköze).

A szóróajándékok elfogadása a fenti esetekben nem tényállásszerű, így azok vonatkozásában nincs (de egyebekben sincs) szükség (szerintem lehetőség sem) arra, hogy a jogalkalmazó a kérdéskör tekintetében a társadalomra való veszélyesség bűncselekmény fogalmi elemét segítségül hívja.

4.5 Az informátor ajándéka

Amint azt a szerző ismerteti, a bíróság elutasította azt a védői érvelést, hogy az ajándékozó tulajdonképpen Molnár Csaba informátora volt (35. o.). A védelem szerint ugyanis felmentést indokolt volna, hogy „bűnüldözési szempontból értékes információkkal szolgált M. Cs.-nek a harmadrendű vádlott B. T.; ezt a kapcsolatot nem lett volna célszerű tönkretenni azzal, hogy M. Cs. visszautasítja az ajándékot” (34. o.). Szerintem érdemes lett volna ezt az ügyben közérdeklődésre is számot tartó kérdést is jogdogmatikai elemzés alá venni.

Az informátor által biztosított információ ugyanis önmagában is minősülhet^{lxiii} előnynek.^{lxiii} Ezt a rendőr nyilvánvalóan hivatali működésével kapcsolatban kéri vagy fogadja el, viszont a Btk. 250. § (1) bekezdése szerinti vesztegetés miatt a büntetőjogi felelősségét kizárja az előny jogtalanságának (ezen belül formális jogellenességének) hiánya. A rendőrség ugyanis a rá vonatkozó törvény szerint bizonyos bűnüldözési feladatok teljesítése érdekében „informátort, bizalmi személyt vagy a Rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vehet igénybe”.^{lxiv}

Ezzel szemben viszont hatályos jogunkban nincs olyan jogszabály, amely megengedné, hogy a hivatalos személy az informátorától ajándéktárgyat fogadjon el. A szabályozás nincs tekintettel arra, hogy az információkhoz szükséges légkör megteremtéséhez -- más kultúrához tartozó informátor estén -- ajándék elfogadására is szükség lehet. A hivatkozott törvény ugyanis csak azt szabályozza, hogy „a Rendőrség a vele együttműködők tevékenységéért anyagi ellenszolgáltatást nyújthat.”^{lxv} Erre tekintettel viszont az informátorral való találkozásra is az az általános szabály^{lxvi} vonatkozik, hogy a rendőr által elfogadott előny jogtalanságát csak a hazánkban bevett udvariassági szabályoknak való megfelelés zárja ki (így egy üdítőmeghívás még nem, a ceruzatartó viszont már jogtalan előny).

5. A határozat jelentősége és az elemzés bírálata

5.1 A határozat jelentősége

Az ismertetett (elsőfokú) ítélet *ratio decidendi*je -- az első vagy felületes olvasással szemben -- semmi esetre sem zárja ki, hogy az előny jogtalanságát vizsgálja a jogalkalmazó.

A hivatalos személy által elfogadott előny formálisan nem jogtalan, ha van olyan jogszabály vagy más jogi norma (belső szabályzat), amely ezt megengedi. Nem jogtalan az olyan előny sem, amely materiálisan nem jogellenes, azaz amelynek elfogadása vagy adása nem sérti vagy veszélyezteti a tényállás által védett egyik jogi tárgyat (azaz még a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat) sem (például a társadalomban általában elfogadott udvariassági gesztusok: meghívás egy üdítőre). A hivatalos személynek adott „szórájándék” ezért akkor nem jogtalan, ha azt jogszabály vagy más jogi norma (belső szabályzat) megengedi, illetve pusztán udvariassági gesztusnak tekinthető. A rendőr által az informátorától elfogadott előny jogtalansága pedig -- erre vonatkozó tételes jogi szabály hiányában -- csak akkor kizárt, ha megfelel a hazánkban elfogadott udvariassági szabályoknak.

5.2 Összegzés a szerző felvetéseinek értékeléséről

Az előny jogosságának vagy jogtalanságának megítélésénél az előny értéke csak az egyik -- és nem feltétlenül döntő -- faktor. A *2006. évi XLIX. törvény* 24. § (1) bekezdése által engedélyezett esetekben ugyanis a kötelező legalacsonyabb munkabér egytizedét meg nem haladó összegű előnynek reprezentációnak kell minősülnie. Az előny materiális értelmezésénél pedig -- ahogy közzétett felsőbb bírósági határozatból is kiderül -- annak is jelentősége van, hogy a jelentéktelen előny egyben udvariasságot kifejező gesztus-e.

A passzív hivatali vesztegetés tényállásszerűségénél nem lehet vizsgálni azt, hogy az elfogadott előny a hivatalos személyt a közérdek kárára befolyásolhatta-e. Ilyen tényállási elemet ugyanis csak az aktív hivatali vesztegetés eredeti (már nem hatályos) tényállása tartalmazott. Annak megoldása viszont logikai, rendszertani és történeti értelmezés alapján semmiképpen nem tekinthető úgy, mint ami megfelelően irányadó lehetne az ilyen elemet nem tartalmazó hatályos tényállások vonatkozásában.

Jogszabály vagy más jogi norma (belső szabályzat) által megengedett előnyök vagy a jogtárgyat nem veszélyeztető udvariassági gesztusok elfogadása esetén -- tekintettel arra, hogy a vesztegetés ilyenkor nem tényállásszerű -- a társadalomra való veszélyesség hiányának kérdését dogmatikai (módszertani) hiba felvetni.

A jogbiztonság komoly veszélyeztetésére tekintettel nem fogadható el az az -- egyébként minden jogszabályi alapot nélkülöző -- értelmezés, hogy társadalomra való veszélyesség hiányában nem valósulna meg bűncselekmény, ha a társadalom által bűnnek nem tekintett valamilyen tényállásszerű cselekményt a népeség majdnem minden tagja rendszeresen elkövet.

Hollán Miklós tudományos munkatárs □ MTA Jogtudományi Intézet □ hollanmiklos@gmail.com

ⁱ „Molnár Csaba ügye a Fővárosi Ítéltáblán. Döntés az Országos Rendőr-főkapitányság Pénzmosás Elleni Osztálya vezetőjének vesztegetési ügyében” *JeMa* 2010/1. A szövegben és a lábjegyzetekben zárójelbe tett oldalszám-hivatkozások erre a cikkre vonatkoznak.

ⁱⁱ Lásd *k-monitor.hu/adatbazis/cimkek/vesztegetes/molnar-csaba-orfk*.

ⁱⁱⁱ A szerző cikkében valójában két határozatot ismertet (34. o.), de a kettő közül a vesztegetés szempontjából is valójában a megismételt eljárásban született elsőfokú határozat (Nógrád Megyei Bíróság B.219/2005/33.) megállapításait hivatkozza. A következőkben ítéletként vagy elsőfokú határozatként itt is erre utalunk.

^{iv} Az ítélet megállapításaira az esetet ismertető cikk alapján hivatkozom, mivel az eredeti döntés nem nyilvános.

^v Lásd e cikk 2. pontját.

^{vi} A törvényjavaslat 37--46. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

^{vii} Megjelent: BH 2002. 10.

^{viii} Esetleg az is felmerülhetne az elemzőben, hogy az előny jogtalanságának tényállási kiemelése olyan esetekre kívánja felhívni a jogalkalmazó figyelmét a büntetőjogi felelősség tényállásszerűség szintjén való kizárásának szükségességére, amikor a cselekmény egyébként (ha ezt vizsgálni kellene vagy lehetne) nem is lenne jogellenes.

^{ix} A formális és materiális jogellenesség elkülönüléséhez lásd NAGY Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része* (Budapest: HVG-ORAC 2008) 131--132.

^x Hatályos 2006. szeptember 1. napjától.

^{xi} Vö. NAGY (9. lj.) 72--73.

^{xii} A T/17795. sz. törvényjavaslat bizottsági vitája a lobbitevékenységről, Alkotmány- és Igazságügyi Bizottság. LÉKÓ Zoltán (osztályvezető, IM): „A harmadik ok és cél, amelyet a törvény elfogadása megvalósítana, az pedig a korrupció elleni harccal kapcsolatos. Hiszen egy-egy olyan ügyben, amelyben a befolyással üzérkedés vagy a vesztegetés megjelenik gyanúként, gyakran elhangzik, hogy az igazság szerint ez lobbitevékenység, úgyhogy nincs ennek a tevékenységnek jogi definíciója. Azzal, hogy ezt a szűrkezőnába tartozó tevékenységet pontosan meghatározza a törvény, meggyőződésünk, hogy a korrupció elleni harcban is fontos lépést tehetünk.”

^{xiii} Vö. NAGY (9. lj.) 73.

^{xiv} Vö. NAGY (9. lj.) 137.

^{xv} Claus ROXIN: *Strafrecht. Allgemeiner Teil. Band I. Grundlagen. Der Aufbau der Verbrechenslehre* (München: Beck ³1997) 514.

^{xvi} Azzal ugyanis, hogy a gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult tagja a neki működésével összefüggésben átadott előnyt elfogadja, bűncselekményt követ el [Btk. 252. § (1) bek.], de az előny átadója nem büntetendő [vö. Btk. 254. § (2) bek.].

^{xvii} Nyilvánvalóan jogtalan az előny, ha azt a hivatalos személy kéri, mivel ilyen esetben már az előny juttatása sem felel meg a reprezentáció fogalmának.

^{xviii} 3/1995. (III. 1.) BM rend. 110. § (1) bek. (hatályon kívül)

^{xix} 3/1995. (III. 1.) BM rend. 110. § (2) bek. (hatályon kívül)

-
- ^{xx} A katasztrófavédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2005. évi XCVI. tv. 18. § a) pontjában kapott felhatalmazás alapján alkották meg.
- ^{xxi} A polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. tv. 42. § (2) bek. e) pontjában kapott felhatalmazás alapján alkották meg.
- ^{xxii} A polgári védelem hivatásos állományának szolgálati szabályzata, 62. pont.
- ^{xxiii} ROXIN (15. lj.) 503, 504.
- ^{xxiv} VIDA Mihály „A közélet tisztaság elleni bűncselekmények” in NAGY Ferenc (szerk.): *A magyar büntetőjog különös része* (Budapest: Korona 2005) 405. Hasonlóan HOLLÁN Miklós -- KIS Norbert: *A Büntető Törvénykönyv kommentárja* [Hivatalos Jogszabálytár, CD-ROM] (Budapest: Hivatalos Közlönykiadó 2005/11.) [a 250. § magyarázatánál].
- ^{xxv} Természetesen az ilyen ajándékok kérése minden esetben materiálisan jogellenes, mivel veszélyezteti a vesztegetés másik jogi tárgyát, a polgárok vagyoni viszonyait.
- ^{xxvi} Kihirdette: 2002. évi XLIX. tv.
- ^{xxvii} Vö. *Explanatory Report for the Criminal Law Convention on Corruption* (ETS No. 173). para. 39., ill. 40. conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/173.htm.
- ^{xxviii} Vö. 1979. évi 5. tvr. a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv. hatálybalépéséről és végrehajtásáról 28. § (1) bek. e) pont.
- ^{xxix} Ez nem zárja ki természetesen, hogy az előny értékének büntetékiszabási jelentősége legyen. Vö. „Az előny csekély volta miatt a cselekmény társadalomra veszélyessége az elkövetéskor is csekély volt.” Legf. Bír. Bf. III. 2374/2001.; BH 2004. 6. Vizsgálata ennyiben tehát mindig indokolt.
- ^{xxx} Így van ez egyébként sok esetben azoknál a tényállásoknál is, ahol az elkövetési tárgy értéke stb. is alaptényállási elem. Vö. Btk. 316. § (2) bek., ill. 1979. évi 5. tvr. 28. § (2) bek.
- ^{xxxi} Legf. Bír. Bf. III. 2374/2001.; BH 2004. 6.
- ^{xxxii} Ez olyan természetes személy, aki a 2006. évi XLIX. tv. előírásainak megfelelően e tevékenység folytatására irányuló szándékát bejelentette [5. § a) pont].
- ^{xxxiii} Az eset történeti tényállása szerint 4-5 alkalommal 2-3 kilogramm borjújús.
- ^{xxxiv} Az ugyanis a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. tv. 69. § (10) bek. d) pontja alapján „a juttató tevékenységével összefüggő üzleti, hivatali, szakmai, diplomáciai vagy hitéleti rendezvény, esemény keretében, továbbá az állami, egyházi ünnepek alkalmával nyújtott vendéglátás (étel, ital) és az ahhoz kapcsolódó szolgáltatás (utazás, szállás, szabadidőprogram stb.)”.
- ^{xxxv} VIDA Mihály: „A közélet tisztasága elleni bűncselekmények” in NAGY Ferenc (szerk.): *A magyar büntetőjog különös része* (Budapest: Korona 1999) 390.
- ^{xxxvi} VIDA (35. lj.) 390.
- ^{xxxvii} VIDA (35. lj.) 383.
- ^{xxxviii} Ellenkező álláspontot ugyanis csak az indokolhatja, ha a „működésében a közérdek kárára befolyásolhatja” elemet a kódexben előbb szereplő tényállás tartalmazná. Csak ebben az esetben lehetne ugyanis azt feltételezni, hogy az előnyt a jogalkotó a később szereplő többi vesztegetési tényállásban is külön hivatkozás hiányában is a 250. §-ban meghatározott módon tartja szükségesnek értelmezni.
- ^{xxxix} 1961. évi V. tv. 150. § b) pont.
- ^{xl} KÁDÁR Krisztina -- MOLDOVÁNYI György (szerk.): *Büntető Törvénykönyv* (Budapest: KJK 1979) 313.
- ^{xli} BÓCZ Endre: „Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények” in LÁSZLÓ Jenő (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv magyarázata* (Budapest: KJK 1986) 732--733.
- ^{xlii} BÓCZ (41. lj.) 738.
- ^{xliii} VIDA (35. lj.) 382.
- ^{xliv} Lásd e cikk 3.3.2 pontját.
- ^{xlv} VIDA (24. lj.) 405.
- ^{xlvi} A kapcsolódó módszertani kérdéshez lásd HOLLÁN Miklós: „Megkésett búcsú a társadalomra veszélyességtől” *Jogelméleti Szemle* 2003/4; jesz.ajk.elte.hu/hollan16.html, 2.1. alpont.

^{xlvii} Lásd e cikk 3.3.2 pontját.

^{xlviii} PI. FÖLDVÁRI József: *Magyar Büntetőjog. Általános rész* (Budapest: Tankönyvkiadó 1984) 69; BERKES György: „A társadalomra veszélyesség hiányának büntetőjogi értékelése” *Magyar Jog* 1999/12. 730--731.

^{xlix} PI. SZEDER Gyula: „Néhány érv a bűncselekményfogalom teljessége mellett” *Magyar Jog* 1973/11. 674--677; KÁDÁR Miklós -- KÁLMÁN György: *A büntetőjog általános tanai* (Budapest: KJK 1966) 222.

^l WIENER A. Imre: *Elméleti alapok a büntetőtörvény általános részé kodifikálásához* (Budapest: MTA JTI 2000) 57.

^{li} Eszerint ugyanis „társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely a Magyar Köztársaság állami, társadalmi vagy gazdasági rendjét, az állampolgárok személyét vagy jogait sérti vagy veszélyezteti”.

^{lii} Vö. e cikk 3.3.1.2 és 3.3.2 pontját.

^{liii} 108/1994. (VII. 20.) VPOP utasítás a Vám- és Pénzügyőrség Etikai Kódexéről, az annak ideiglenes módosításáról szóló 152/2002. (2003. I. 2.) VPOP utasítás szerint.

^{liv} 108/1994. (VII. 20.) VPOP utasítás 40. pont.

^{lv} 108/1994. (VII. 20.) VPOP utasítás 41. pont.

^{lvi} www.apeh.hu/data/cms52407/etikai_kodex.pdf.

^{lvii} APEH etikai kódex 34. pont.

^{lviii} Elsősorban a vezetők kerülhetnek olyan helyzetbe, hogy beosztásukhoz kötődően nagyobb mennyiségben kapnak ilyen ajándékokat, ezért az arányosság és egyetemlegesség érvényesítése okán elvárható, hogy azokat az alkalmazottak között -- sorsolással vagy más módon -- szétosszák. APEH etikai kódex 35. pont.

^{lix} BM 12-647/1999; www.brdsz.hu/vegyes/kodex.html.

^{lx} BM etikai kódex 6. b) pont. „Ebben a körben juttatásnak, ajándéknak, illetve előnynek minősül minden olyan dolog, szolgáltatás, szórakoztatás, vendéglátás, kölcsön vagy egyéb anyagi, egzisztenciális, illetve erkölcsi értéket képviselő dolog; szívesség, haladék, ill. ezek bármelyikének a jövőben történő biztosítására tett ígéret, amelynek pénzben kifejezhető értéke van és amelyhez ellenszolgáltatás nélkül, vagy az értékénél lényegesen alacsonyabb áron jut hozzá valaki.”

^{lxi} BM etikai kódex 6. c) pont.

^{lxii} Érdemes utalni rá, hogy a nyomozás során olyan információ is előnyös lehet, amely a rendőrséget közvetlenül nem a tetteshez vezet el, hanem hozzásegíthet a történésekre vonatkozó más alternatívák kizárásához.

^{lxiii} Előny ugyanis a definíció szerint bármi, aminek elfogadása következtében a hivatalos személy helyzete az addigiaknál kedvezőbb lesz. Lásd BÓCZ (41. lj.) 732.

^{lxiv} Rtv. 64. § (1) bek.

^{lxv} Rtv. 66. § (1) bek.

^{lxvi} Lásd e cikk 3.3.2 pontját.